Bijlage 2 Preekschets over Psalm 82

Thema: Recht doen
Ds R. de Koning Gans

Schriftlezing: Psalm 82

Inleiding

Deze psalm komt bij eerste lezing vreemd over. Met name wat betreft de goden die genoemd worden. Bestaan deze goden? Kan dat: de HERE in een kring van goden?

De opdracht om recht te doen aan wees en verdrukte springt als kern uit deze psalm; de term goden doet denken aan iets tussen God en mensen: machten of systemen van denken. Machthebbers met goddelijke allures, die onvoorwaardelijk gehoorzaamheid vragen.

Bij nadere bestudering en overdenking wordt duidelijk dat de HERE over ons en over allen gericht houdt. Ook over de Kerk. In dat gericht blijkt rechtvaardigheid in de rechtspraak en barmhartigheid ten aanzien van noodlijdenden en hulpbehoevenden van doorslaggevende betekenis te zijn. Hier ligt het belang voor het diaconaat. Dat raakt het hart van het Evangelie. Gods hart.

Aan de HERE is het laatste woord over deze wereld. Over de 'goden' en over ieder mens. Dat is de belijdenis van de Psalm en tegelijk haar smeekbede.

Aanwijzingen voor de liturgie

Deze psalm leent zich voor de laatste zondag van het kerkelijk jaar, die in het teken staat van Gods gericht. Als evangelielezing kan gekozen worden voor Johannes 10, waarin Psalm 82 wordt aangehaald. Een andere mogelijkheid is Johannes 12 of Lukas 10, waar Jezus spreekt over de overste van deze wereld, die wordt buiten geworpen.

Psalmen	2, 68, 82, 85, 90, 103, 138, 146
Gezangen	279, 284, 285.

Daarnaast alle liederen van Gods regering en gericht en van eer aan Jezus, in Wie recht en barmhartigheid gegeven zijn.

Tekst en context

Een Psalm vraagt erom om mee gezongen en gebeden te worden. Dat heeft iets visionairs. We 'zien' de HERE. De indeling is eenvoudig:

Vers 1	de hemelse vergadering, waar de HERE staat om recht te spreken
Vers 2	de aanklacht
Vers 3,4	de opdracht, die de HERE geeft en waarnaar Hij oordeelt
Vers 5	het negatieve oordeel over de 'goden' met de vergaande gevolgen voor de aarde
Vers 6,7	de straf: alle godenmacht wordt afgenome
Vers 8	smeekbede dat de HERE komen zal en zelf de aarde richten, zij is van Hem.

Exegese (tekst voor tekst)

1 *Een psalm van Asaf of uit de bundel van Asaf. God staat, in majesteit, aan Hem is het Woord. In de vergadering Godes. Of: in de hemelse raad. We komen deze vaker tegen. De profeet Micha in 1 Koningen 22,19. Zie ook: Job 1,4 en 18 en 15,15; Jesaja 6, Psalm 103 en 138,1; Jesaja 24,21; Daniël 10-12, Psalm 29,1 en Job 38,7. Hij oordeelt in het midden der goden. De twee vershelften chiastisch als één geheel. Staan tot het oordeel. De hemelse raad van goden.*

Recht is onlosmakelijk verbonden met regeren. De koning draagt zorg voor het recht (Psalm 72,1). En recht is zaak van God: Deuteronomium 1,17 en 2 Kronieken 19,6. Zo komt de overheid hier in beeld (Romeinen 13,1). In Exodus 21,6 en 22,8.9.28 worden de oudsten, die recht spreken 'goden' genoemd. Mozes staat 'als god' voor Farao en Aäron als zijn profeet!

Bij 'goden' denken we aan historische machten, die over ons gesteld zijn. Gezag is altijd ontleend aan een hoger gezag. Wie leidt de leiders? Ze worden tot verantwoording geroepen. Bij 'goden' denken we ook aan geestelijke machten. Denk bijv. aan de Efezebrief. Hoewel Psalm 82 ons in eerste instantie vreemd voorkomt, de zaak zelf is diepe realiteit. Aardse machten, die door hemelse, geestelijke machten aangestuurd worden.

Bijlage 2 Preekschets over Psalm 82

Johannes 10: Goden zijn zij tot wie het Woord Gods gekomen is. Handelen machthebbers en rechters, en alle gezagsdragers naar dat Woord of niet?! Zij dienen God als beelddragers of ze vallen! Israëls God oordeelt op het punt van het recht en de barmhartigheid!

2 Hoe lang zult gij onrecht oordelen, in oneerlijke rechtspraak. De tweede helft legt uit: en het aangezicht der goddelozen aannemen? De goddeloze in het gelijk stellen.

Zie Leviticus 19,5. Zonder aanzien des persoons zal recht gesproken worden. Vgl. Deuteronomium 16,19 en 2 Kronieken 19,7 en Jakobus 2,1-9. Een onrechtvaardig oordeel heeft grote impact. We kennen de voorbeelden waarin slachtoffers aan hun lot overgelaten en daders beschermd worden. Sela. Een rustteken om de aanklacht te laten doordringen.

3 Doet recht den arme en den wees; geef hen, die op hulp van anderen aangewezen zijn, een rechtvaardig oordeel. Chiastisch volgt rechtvaardigt den verdrukte en den arme. Het gaat erom dat recht gedaan wordt aan wie machteloos staat tegenover geweld en onderdrukking. Dit recht doen is te hulp komen, opkomen voor. Geen recht verlenen is geen waarde toekennen. Aan de kant zetten, over heen lopen. Kennelijk gaat de zwakke en weerloze God ter harte! Het dal komt in vers 4 weer terug als eerste woord. Het heeft de betekenis van gering, onaanzienlijk, laag, hulpbehoevend. Voorbeelden zijn wees, verdrukte of ellendige en arme.

4 Verlost den arme en den behoeftige, de geringe en arme moet gered uit de houdgreep van de goddeloze. Een sterke hand is nodig en door God gegeven. Rukt hem uit der goddelozen hand.

5 Zij weten niet, en verstaan niet; dit is de slotsom. Allen, aan wie macht gegeven is als zijnde beelddragers van de HERE, zij begrijpen er niets van. Eigenmachtig en vol kwaad oefenen zij de macht uit. zij wandelen steeds in duisternis; dit ontwricht het samenleven. dies wankelen alle fondamenten der aarde. De kanttekeningen van de Statenvertaling: 'daaruit spruiten alle beroerten en zwarigheden in landen en steden'. Zie Jesaja 24,18.21 en Psalm 11. Waar het recht en de barmhartigheid worden verkracht en veracht, daar wankelt de wereld. Is ze overgeleverd aan de macht van de duisternis.

6 Ik heb wel gezegd: Gij zijt goden; en gij zijt allen kinderen des Allerhoogsten; Zie bij dit vers wat bij vers 1 gezegd is. Het Ik staat met nadruk voorop. Het is Zijn werk, Zijn gedachte om door mensen en machten te regeren op de aarde. Hij oordeelt hen. Alle gegeven macht wordt afgenomen. Dat is het zevende vers.

7 Nochtans zult gij sterven als een mens; en als een van de vorsten zult gij vallen. De tweede vershelft versterkt de eerste. Het sterven van een mens is diep ingrijpend. (Psalm 146,3). Wat met één mensenkind gebeurt in het sterven zien we in het groot als een koninkrijk te gronde gaat. De goddelozen worden van de aarde weggedaan. Het Koninkrijk is des HEREN!

8 Sta op, o God! oordeel het aardrijk, een smeekbede. Een roepen vanuit het duister van een ten dode wankelende aarde. want Gij bezit alle natiën. Als erfenis komen ze God rechtens toe. Psalm 24,1. De HERE is God van heel de aarde. De gebieden met rijke bodemschatten of de landen, waar niets te halen is. Rijk en arm. Alle aardse of hemelse macht wordt door de Allerhoogste geoordeeld. Een smeekbede om de zaak van recht en barmhartigheid zelf ter hand te nemen, anders is de aarde verloren! Het is de roep om Christus. Zie Psalm 2,8 en Hebreeën 1,2.

Aanwijzingen voor de prediking en voor de praktische toepassing

1. De prediking kan inzetten met het vreemde van de Psalm. Met uitleg dat alle macht door God gegeven is en alle gezag ontleend gezag. Ook aan ambtsdragers, ouders, onderwijzers, bedrijfsleiders... aan ieder mens! Ieder draagt als beelddrager van God een stukje verantwoordelijkheid over het leven.
2. Psalm 82 is als een schilderij. Een rechtszaal, een grote vergadering. De HERE als aanklager en rechter. Hij staat temidden van de goden, de machtigen. De aanklacht: Vers 2. De goden wordt de les gelezen: vers 3.4. Dit raakt Gods hart, zijn wezen! God keert zich als het ware af met de slotsom van vers 5.

Preekschets over Psalm 82

Hij spreekt het oordeel uit: vers 6 en 7. Met vers 8 zijn we terug in de biddende gemeente van Israël. "Uw Koninkrijk kome!"

3. Voorbeelden van dat 'goddelijke' in regeren: Exodus 7,1; Exodus 22,28; 2 Kronieken 19,6. Wellicht is het a1eggen van de eed te noemen. Menigeen wil geen eed a1eggen (wil zelfs de Naam van God in de grondwet te schrappen). Psalm 82 en Romeinen 13 blijven staan. Overheden zijn instellingen van God.
4. De psalm is ook aanwijzing van geestelijke machten. Denk aan de uitdrukking: 'HERE der heerscharen' of 'HEER van de hemelse machten.' Efeze 6: de geestelijke wapenrusting.
5. Wat beheerst de samenleving? De fundamenten wankelen, wanneer het recht en de barmhartigheid ontbreken. Dat gebeurt! Daarom de roep: Verhef U o God en richt de aarde!
6. God doet dat. Hij oordeelt en geeft in Israël een Koning, Jezus. Dat is: de HERE redt! In Hem richt God de aarde. Wie Jezus geen Koning laat zijn, zal niet bestaan.
6. Johannes 10. Jezus bevestigt dat Hij Zoon van God is met beroep op Zijn werken en wijst terug naar Psalm 82.
7. Zo wordt Psalm 82 een roep om die ene, die niet zal vallen. Toch sterft Christus als Adam. Hij draagt het oordeel en staat op, wordt gerechtvaardigd.
8. Wie Hem dient, doet Zijn werken. De werken, die in Psalm 82 criterium zijn in het gericht. Het recht en de barmhartigheid.
9. Wie geen barmhartigheid bewijst, kent Gods hart niet en valt! Dat geldt landen en volken, dat geldt de gemeente. Deze psalm is voor diakenen! Romeinen 15,9.
10. De arme zijn wij zelf. Als aan ons barmhartigheid wordt bewezen in de duizendvoudige vergeving, zullen wij dan niet barmhartig zijn?
11. Psalm 82 blijft staan: De HERE regeert en oordeelt heel de aarde. Hij doet dat naar Zijn barmhartigheid in en door Jezus. Redder van een wereld, die op haar fundamenten wankelt.

Met Israël bidden wij 'Sta op HERE, richt de aarde, al de volken behoren u toe!!' Amen.

Gebruikte literatuur

Kanttekeningen Statenvertaling

Dr. F.de Graaf, Als goden sterven.
De crisis van de westerse cultuur. Rotterdam, 1969

Luthers Psalmenauslegung 2., Göttingen, 1962

Dr.J.J.P.Valeton, De Psalmen. Nijmegen, 1912